

GEFAD/GUJGEF 41(1): 551-569(2021)

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri ile Öz-Yönetimli Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Investigation of the Relationship Between Social Studies Teacher Candidates' Lifelong Learning Tendencies and Self-Directed Learning Skills

Serpil RECEPOĞLU¹

¹Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi A.B.D. srecepoglu@kastamonu.edu.tr

Makalenin Geliş Tarihi: 23.01.2021

Yayına Kabul Tarihi: 23.02.2021

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinde Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü 1.2.3.4. sınıfta okuyan tesadüfi örnekleme ile seçilen 196 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri Ölçeği" ile "Öz-Yönetimli Öğrenme Becerileri" kullanılmıştır. Verilerin analizi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmış ve çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerini yordamda önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Araştırma bulgularına göre, yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin toplam varyansın %44 ünün öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerileri ile açıklandığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Yaşam Boyu Öğrenme, Öz-Yönetimli Öğrenme, Öğretmen adayları

***Alıntılama:** Receptoğlu, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(1), 551-569.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between social studies teacher candidates' lifelong learning tendencies and self-directed learning skills. The research is a descriptive study in relational survey model. The participants of the study are 196 Social Studies prospective teachers at Faculty of Education in Kastamonu University in the 2019-2020 academic years. As data collection instruments, "Lifelong Learning Tendencies Scale" and "Self-Directed Learning Skills" were used. Pearson product-moment correlation coefficients and multiple linear regression analysis were performed to analyze the data. When the results of the study were evaluated, a moderately positive significant relationship was found between social studies teacher candidates' lifelong learning tendencies and self-directed learning skills. It can be said that teacher candidates' self-directed learning skills are an important factor in predicting their lifelong learning tendencies. According to the research findings, it can be said prospective teachers' self-directed learning skills explain 44% of the total variance related to prospective teachers' lifelong learning.

Keywords: *Social Studies, Lifelong Learning, Self-Directed Learning, Teacher Candidates*

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim alanındaki gelişmeler, toplumu önemli ölçüde etkilemektedir. Öğrenme gereksinimi giderek artmakta, edinilen bilgi ve becerilere yenilerinin eklenmesi gereksinimi ortaya çıkmakta, meydana gelen değişim ve gelişmelerle birlikte yaşam boyu öğrenme önem kazanmaktadır. Bilgi toplumunda bireylerin kendilerini geliştirmesi, yeni gelişmelere ayak uydurabilmesi ve topluma uyum sağlayan bireyler hâline gelebilmesi yaşam boyu öğrenme ile gerçekleşmektedir. Yaşam boyu öğrenme; kişilerin yaşamları boyunca edindikleri bilgi, değer, beceri ve anlayışları artıran ve güçlendiren, bunları gerçek yaşamda hayata geçirebilmeyi sağlayan destekleyici bir süreçtir (Aspin ve Chapman, 2000). Yaşam boyu öğrenen bireylerden oluşan bir toplumu yapılandırmak şüphesiz eğitim sistemlerindeki düzenlemelerle mümkün olacaktır. Bireylere bilgiyi edinme yollarının kazandırılması burada önem kazanmaktadır. Kendi öğrenmesini düzenleyebilen, yönetebilen, kendi öğrenme ihtiyacını karşılayarak kendini gerçekleştiren; yani öğrenmeyi öğrenmiş, öz-yönetimli, yaşam boyu öğrenenlerin yetişmesine katkı sağlanabilir. İnsanların öğrendikleri veya onlar için gerekli olan bilgileri düzenlemesi ve bu bilgiler doğrultusunda bilişsel

süreçlerini kullanarak davranışlarını düzenlemesi gereklidir. Candy (1990)'ye göre, öz-yönetimli öğrenme, kişilerin yaşam boyu öğrenen olmalarını sağlayan temel yollardan bir tanesidir. Öz-yönetimli öğrenme en genel anlamıyla, bireyin kendi öğrenme sürecini kontrol etmesi olarak ifade edilmektedir. Knowles (1975)'in yaptığı tanıma benzer olarak, öz yönetimli öğrenme sürecini, öğrenenlerin öğrenmek için girişimde bulunarak gereksinimlerini belirlemesi, hedeflerini oluşturması, kaynakları seçmesi, uygun etkinlikleri belirlemesi ve sonucu değerlendirmesi adımlardan oluşan bir süreç olarak tanımlamaktadır. Alanyazın incelendiğinde, yaşam boyu öğrenme ile öz-yönetimin yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Greveson ve Spencer (2005) öz-yönetimin yaşam boyu öğrenme için ön koşul olması gerektiğini ifade etmektedir. Candy (1990) ise, yaşam boyu öğrenme ve öz-yönetimli öğrenme arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Spencer ve Jordan (1999, s. 1280)'a göre ise, öz-yönetimli öğrenme kişileri yaşam boyu öğrenmeye hazırlamaktadır.

İlgili alanyazında yaşam boyu öğrenme konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmalarda öğretmen ve öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve algılarının (Diker Coşkun ve Demirel, 2012; Evin Gençel, 2013; Erdoğan, 2014; DüNDAR, 2016), yaşam boyu öğrenme için gerekli yeterliklere ne kadar sahip olduklarının (Şahin, Akbaşlı ve Yanpar Yelken, 2010; Savuran, 2014) ya da yaşam boyu öğrenme eğilimi ile mesleki özyeterlikler (Demirel ve Akkoyunlu, 2010; Ayra, 2015) arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmüştür. İlgili alanyazında öz-yönetimli öğrenme ile ilgili ise (Knowles, 1975; Mezirow, 1985; Garrison, 1997; Fisher, King, ve Tague, 2001; Şahin ve Erden, 2009; Hanor ve Hayden, 2004; Shannon ve College, 2008; Karataş,2013) çalışmaları görmek mümkündür.

Öğretmen adaylarının kendi öğrenmesini yönetebilen, bilgiye ulaşma yollarını kazanmış, üst düzey düşünebilen bireyler olmaları, onların ileride hem kişisel hem de mesleki olarak kendini geliştirmelerini, öğrenmeye açık olmalarını ve öğrenmelerini sürdürme eğiliminde olmalarını sağlayacaktır. Öğretmen, öğrenenlerin kendi düşüncelerinin farkına varmalarına, stratejik bir yol çizmelerine ve motivasyonlarına, hedeflere ulaşmada rehber olmak durumundadır. Bu noktada, öğretmenlerin

öğrencilerine yardımcı olabilmesi ve öz yönetimli öğrenmeye hazırbuluşluğu sağlayabilmesi için, kendilerinin öz -yönetimli öğrenme becerilerine sahip olmaları gerekir. Diğer yandan, yaşam boyu öğrenmenin temel amaçlarından biri, bireylerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayan beceri ve yeterliklerin kazandırılmasını sağlamaktır.

Bu nedenle, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerilerinin belirlenmesi önemli görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ne düzeydedir?
- 2.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerilerine ilişkin algıları ne düzeydedir?
- 3.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasında ilişki var mıdır?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerileri yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yordayıcısı mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli:

Bu çalışma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama yöntemi genel olarak iki veya daha fazla değişken arasındaki mevcut durumu ilişkisel olarak belirlemek veya bu mevcut durumlarından dolayı ortaya çıkması olası sonuçları yordamak için kullanılmaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Çalışma Grubu:

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin Batı Karadeniz bölümünde bulunan bir devlet üniversitesinde öğrenim gören Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü 1.2.3.4. sınıfta okuyan tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 196 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Yüzdeler

Cinsiyet	N	%
Kadın	111	56,6
Erkek	85	43,4
Sınıf düzeyi		
1.sınıf	66	33,7
2.sınıf	33	16,8
3.sınıf	39	19,9
4.sınıf	58	29,6
Toplam	196	100

Araştırmaya katılan 196 sosyal bilgiler öğretmen adayının 111'i kadın (%56,6), 85'i (43,4) erkektir. Sosyal bilgiler öğretmen adayının 66'sı (%33,7) 1.sınıfta, 33'ü (%16,8) 2.sınıfta, 39'u (%19,9) 3.sınıfta, 58'i (%29,6) 4.sınıfta öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi gibi demografik değişkenlerine ilişkin kişisel bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini belirlemek amacıyla "Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri Ölçeği"; üçüncü bölümde ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerilerini belirlemek amacıyla "Öz-Yönetimli Öğrenme Becerileri Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Diker Coşkun (2009) tarafından geliştirilen "Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı

.89 olarak bulunmuştur. Ölçek, motivasyon, sebat, öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk ve merak yoksunluğu olmak üzere 4 boyuttan ve toplam 27 maddeden oluşmaktadır.

Ölçekteki ilk iki boyut yaşam boyu öğrenmeye ilişkin motivasyon ve çabayı ifade eden olumlu maddelerden oluşmaktadır. Son iki boyut ise yaşam boyu öğrenmeyi düzenleyememe ve bunun nedenlerine ilişkin merak yoksunluğu durumlarını belirten ifadelerle sahip olumsuz maddelerden oluşan boyutlardır. Ölçek maddelerinin çözümlenmesinde bu durum gözetilerek son iki alt boyutun maddeleri ters çevrilerek puanlamalar yapılmıştır. Ölçek maddelerine ilişkin yanıtlar “1 Çok Uyuyor”, 2. “Kısmen Uyuyor”, 3. “Çok Az Uyuyor”, 4. Çok Az Uymuyor”, 5. “Kısmen Uymuyor”, 6. “Hiç Uymuyor” olarak likert tipi derecelendirme ölçeğindedir. Bu çalışma için 196 kişiye uygulanan ölçeğin tamamı için Cronbach alpha katsayısı .92 bulunmuştur. Ayrıca her bir boyut için ayrı ayrı hesaplanan iç tutarlılık katsayıları, “motivasyon” için .83, “sebat” için .73, “öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk” için .85, merak yoksunluğu için .90 olarak bulunmuştur.

Araştırmada diğer veri toplama aracı olarak Aşkın (2015) tarafından geliştirilen “Öz-Yönetimli Öğrenme Becerileri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, 21 madde ve dört boyuttan (güdülenme, öz-izleme, öz-kontrol ve özgüven) oluşmaktadır.5’li likert tipinde 21 maddeden oluşan Öz-Yönetimli Öğrenme Becerileri Ölçeğindeki her bir soru için katılımcılara; 1 (Hiçbir Zaman), 2 (Nadiren), 3 (Bazen), 4 (Genellikle), 5 (Her Zaman) derecelerinde puan verilir. Ölçeğin, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı kullanılarak hesaplanan güvenilirliği ise .89 bulunmuştur. Bu çalışma için 196 kişiye uygulanan ölçeğin tamamı için Cronbach alpha katsayısı .79 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 16 (Statistical Package of Social Science) programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada alt problemlerin çözümlenebilmesi için öncelikle her bir alt ölçekte yer alan maddelerin aritmetik ortalama değerleri hesaplanarak o faktör için bir puan hesaplanmıştır. Analizler bu faktör puanları üzerinden yapılmıştır. “Betimsel analizlerde ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ne

düzyededir?” ve “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerilerine ilişkin algıları ne düzeydedir?” alt problemleri çözümlenirken frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinden yararlanılmıştır.

“Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasında ilişki var mıdır?” alt problemi çözümlenirken değişkenler arasındaki ilişkilerin hesaplanmasında Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı (r) hesaplanmıştır. Korelasyon Katsayısı değişkenler arasındaki ilişkinin, miktarını ve yönünü açıklamak için kullanılan bir sayıdır. Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısının 1.00 olması mükemmel pozitif bir ilişkiyi; -1.00 olması mükemmel negatif ilişkiyi; 0.00 olması ilişkinin olmadığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2008).

“Sosyal bilgiler öğretmen öz-yönetimli öğrenme becerileri yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yordayıcısı mıdır?” alt problemi çözümlenirken anlamlı farkların yorumlanmasında grup ortalama puanları ve .05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkenleri yordama düzeylerini belirlemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Regresyon analizlerinin yorumlanmasında, standartlaştırılmış Beta (β) katsayıları ve bunların anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları dikkate alınmıştır. Çoklu regresyon analizi bağımlı değişkenle ilişkisi olan iki ya da daha fazla bağımsız değişkene dayalı olarak bağımlı değişkeni tahmin etmeye yönelik bir analiz biçimidir. Yordayıcı değişkenler tarafından bağımlı değişkenin toplam varyansının yorumlanmasına, açıklanan varyansın istatistiksel olarak yordayıcı değişkenlerin anlamlılığına ve bağımlı değişken ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkinin yönüne dair yorum yapma imkânı sağlar (Büyüköztürk, 2008).

Etik Kurallara Uygunluk

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Kastamonu Üniversitesi

Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 25.12.2020 tarihli 4. Toplantı 72. Karar sayısı ile etik ilkelere uygun bulunmuştur.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ne düzeydedir?

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

<i>Değişkenler</i>	$\bar{x}$	<i>S</i>
1. Motivasyon	5.14	.70
2. Sebat	4.64	.87
3. Öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk	4.23	1.27
4. Merak yoksunluğu	4.10	1.28
5. Yaşam boyu öğrenme eğilimi	4.50	.80

Genel olarak öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ortalamalarının ($\bar{x}$ =4.50) düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin alt boyutlarına bakıldığında; motivasyon alt boyut ortalamasının ($\bar{x}$ =5.14); sebat alt boyutu ortalamasının ($\bar{x}$ =4.64); öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk alt boyut ortalamasının ($\bar{x}$ =4.23); merak yoksunluğu alt boyut ortalamasının ($\bar{x}$ =4.10) olduğu görülmektedir. Bu bulgular öğretmen adaylarının yüksek düzeyde yaşam boyu öğrenme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerilerine ilişkin algıları ne düzeydedir?

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öz-Yönetimli Öğrenme Becerilerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

<i>Değişkenler</i>	r	S
1. Öz-Kontrol	3.62	.96
2. Öz-izleme	3.90	.63
3. Güdülenme	4.28	.61
4. Özgüven	4.24	.94
5.Özyönetim (Toplam)	4.02	.57

Genel olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme algıları incelendiğinde 4.02 düzeyindeki ortalamanın likert tipi ölçeğin “genellikle” karşılığına denk gelmektedir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme algılarının iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme algıları dört boyut açısından incelendiğinde “güdülenme” boyutunun en yüksek ($r= 4.28$); “öz-kontrol” boyutunun ise en düşük değeri ($r= 3.62$) aldığı bulunmuştur.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasında ilişki var mıdır?

Tablo 4. Değişken Arasındaki İlişkiler

<i>Değişkenler</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	-	.37**	.60**	.38**	.61**	.53**	.42**	.45**	.79**	.63**
2.		-	.55**	.20**	.35**	.40**	.13**	.26**	.76**	.35**
3.			-	.31**	.52**	.53**	.28**	.35**	.80**	.52**
4.				-	.15*	.17**	.22**	.21**	.60**	.27**
5.					-	.76**	.31**	.37**	.55**	.70**
6.						-	.10	.23**	.55**	.56**
7.							-	.65**	.35**	.77**
8.								-	.42**	.87**
9.									-	.59**
10.										-

1: Güdülenme, 2:Öz-Kontrol, 3:Öz-İzleme, 4:Özgüven, 5:Motivasyon, 6:Sebat, 7:Öğrenmeyi Düzlenmede Yoksunluk, 8:Merak Yoksunluğu, 9:Öz-Yönetim Toplam, 10:Yaşam Boyu Toplam.

Tablo 4’e göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme

eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasında orta düzeyde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r = .59, p < .01$) görülmektedir.

Öz-yönetimli öğrenme düzeyleri ile ölçek alt boyutları arasında güdülenme ($r = .79, p < .01$) öz-kontrol ($r = .76, p < .01$), öz-izleme ($r = .80, p < .01$) pozitif yönde yüksek düzeyde, özgüven ($r = .60, p < .01$) boyutunda ise orta düzeyde anlamlı ilişki görülmektedir.

Yaşam boyu öğrenme ile ölçek alt boyutları arasında motivasyon ($r = .70, p < .01$) öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk ($r = .77, p < .01$), merak yoksunluğu ($r = .87, p < .01$) boyutlarında yüksek düzeyde sebat ($r = .56, p < .01$) boyutunda ise orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Öz-yönetimli öğrenme becerileri ile YBÖ eğilimleri alt boyutlarından motivasyon ($r = .55, p < .01$), sebat ($r = .55, p < .01$), öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk ($r = .35, p < .01$) merak yoksunluğu ($r = .42, p < .01$) arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

YBÖ eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerilerinin alt boyutları arasında ise güdülenme ($r = .63, p < .01$), öz-kontrol ($r = .35, p < .01$), öz-izleme ($r = .52, p < .01$), özgüven ($r = .42, p < .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerileri yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yordayıcısı mıdır?

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öz-Yönetimli Öğrenme Becerilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerini Yordama Düzeyi

	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	.70	.34		2.069	.040
Güdülenme	-1.173	1.660	-.902	-.707	.481
Öz-kontrol	-1.286	1.215	-1.548	-1.059	.291
Öz-izleme	-.997	1.118	-.798	-.892	.373
Özgüven	-.993	.906	-1.175	-1.095	.275

R = .66, R² = .44; F (5-190) =29.35 p<.01

Analiz sonuçları incelendiğinde, güdülenme, öz-kontrol, öz-izleme, özgüven değişkenleri birlikte yaşam boyu öğrenme eğilimini ile anlamlı bir ilişki verdiği görülmektedir (R = .66, p<. 01). Bu yordayıcı değişkenler (öz-yönetimli öğrenme becerileri) yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin toplam varyansın %44'ünü açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle öz-yönetimli öğrenme becerilerinin yaşam boyu öğrenme eğiliminin anlamlı bir yordayıcısı olduğu (R = .66, R² = .44; F (5-190) =29.35 p<.01) görülmektedir. Yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin toplam varyansın %44'ünün öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerileri ile açıklandığı söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasında ilişki incelenmiştir. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile öz-yönetimli öğrenme becerileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu durumda, öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme düzeyleri arttıkça yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin de artış gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte, öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerilerinin öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerine ilişkin varyansın %44'ünü açıkladığı bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle, öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme becerilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerini yordamada önemli bir faktör olduğu söylenebilir. İlgili literatürde yaşam boyu öğrenme ve öz-yönetimli öğrenme birbirleriyle ilişkili kavram

olarak yer almaktadır. Greveson ve Spencer (2005)'a göre öz-yönetimli öğrenme yaşam boyu öğrenmenin ön koşulu olduğu belirtilmektedir. Mocker ve Spear (1982) ise öz-yönetimin, yaşam boyu öğrenmenin bir boyutu olduğunu söylemektedir. Aşkın (2015) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin öz-yönetimli öğrenme becerileri ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin öz-yönetimli öğrenme becerileri ile yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin birbirleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna göre, öz-yönetimli öğrenme becerileri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasında, pozitif yönlü, orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki bu benzerlikler birlikte incelendiğinde, yaşam boyu öğrenme ve öz-yönetimli öğrenmenin ilişkili olduğu söylenebilir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yüksek düzeyde yaşam boyu öğrenme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Topluma şekil veren en önemli bireylerin öğretmenler olduğu düşünüldüğünde söz konusu bulgular umut vericidir. Öğretmenlerin toplumu yönlendirecek bilgi ve birikime sahip olması, araştırmayı ve sorgulamayı bir görev haline getirmeleri, kendilerini geliştirmeleri ve yaşam boyu öğrenme niteliklerine sahip olmaları gerekmektedir (Kılıç, 2014: 80). İlgili alanyazında öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini yüksek bulan (Demirel ve Akkoyunlu 2010; Ayra, 2015; Erdoğan, 2014; Ergün ve Cömert Özata, 2016) çalışmalar mevcuttur. Ayrıca, Demirel ve Yağcı (2012), Evin Gencil (2013) ile Oral ve Yazar (2015) öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme algılarının yeteri düzeyde olduğunu bulmuşlardır.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenme algılarının iyi düzeyde olduğunu bulunmuştur. Araştırma bulgusunu destekler nitelikte öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmenin ön koşulu olan öz-yönetimli öğrenme becerilerine sahip öğrenmeyi öğrenen kişiler olma noktasında kendilerini yeterli olarak gördükleri şeklinde açıklanabilir. Aşkın (2015) üniversite öğrencilerinin, öz-yönetimli öğrenme becerilerinin ölçek orta puanının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Gelecekteki öğretmen adaylarının öz yönetimli öğrenme becerilerini edinmesi, mesleki yeterlik ve performanslarında önemli bir faktör olarak düşünüldüğünde mesleki gelişimlerine

olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Öğretmen adaylarının bireyin kendi öğrenme sürecini yönetmesi anlamına gelen öz-yönetimli öğrenme becerilerini geliştirmeleri formal ve informal öğrenme süreçleri için faydalı olabilir. Wilcox (1996) da öğretmen adaylarının öz yönetimli öğrenmeye hazırbulunuşluklarını yükseltecek ve öz yönetimli öğrenme becerilerini edinecek etkinliklerle eğitim sürecinin yapılandırılmasının gerekliliğini ifade etmektedir.

Bilgi toplumunda eleştirel düşünebilen, sorun çözen, bağımsız karar veren ve yaşam boyu öğrenme becerisine sahip kişilerin yetiştirilmesi gerekli görülmektedir. Günümüz toplumsal hayattaki bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin çok hızlı bir şekilde önemli boyutlara ulaşması, daha nitelikli insan gücüne olan ihtiyacı karşılamak için eğitim programlarının da buna göre düzenlenip uygulanmasını gerektirir. Öğretmen yetiştirme eğitim programlarında yaşam boyu öğrenme yeterlik ve becerilerine yönelik derslere ağırlık verilmelidir. Farklı eğitim kademelerindeki öğretmen ve öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerini belirlemeye yönelik nitel araştırmalar da yapılmalıdır. Böylelikle hem öğretmen eğitiminde hem diğer eğitim kademelerinde eğitim programlarının yaşam boyu öğrenme eğilimini yükseltilmesine yönelik çalışmalara yer verilebilir.

KAYNAKLAR

- Aspin, D. N. & Chapman, J. D. (2000). Lifelong learning: concepts and conceptions. *International Journal of Lifelong Education*, 19(1), 2-19.
- Aşkın, İ. (2015). *Üniversite öğrencilerinin öz-yönetimli öğrenme becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ayra, M, Kösterelioğlu, İ. (2015). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin mesleki öz yeterlik algıları ile ilişkisi. *Education Sciences*, 10 (1), 17-28.
- Candy, P. C. (1990). The transition from the learner-control to autodidaxy: more than meets the eye. Long, H & Associates (Eds.). *Advances research and practice in self-directed learning*, 9-46. Oklahoma: Oklahoma Research Center.
- Demirel, M. ve Akkoyunlu, B. (2010). *Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve bilgi okuryazarlığı özyeterlik algıları*. 10th. International Educational Technology Conference (1126-1133). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul
- Demirel, M. ve Yağcı, E. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 100-111.
- Diker Coşkun, Y. (2009). *Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Diker Coşkun, Y. ve Demirel, M. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42, 108-120.
- Dündar, H. (2016). *Sınıf öğretmeni adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Erdoğan, D. (2014). *Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerine etki eden faktörler*. Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Ergün, S., & Cömert Özata, S. (2016). Okul öncesi öğretmenliği bölümüne devam eden öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1851-1861.
- Evin Gencil, İ. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliliklerine yönelik algıları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38(170), 237-252.
- Fisher, M., King, J., & Tague, G. (2001). Development of a self-directed learning readiness scale for nursing education. *Nurse Education Today*, 21, 516-525.
- Fraenkel, J., Wallen, N., & Hyun, H.H. (2012), *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). Boston: McGraw Hill.

- Garrison, D. R. (1997). Self-directed learning: Toward a comprehensive model. *Adult Education Quarterly*, 48(1), 18-33.
- Greveson, G.C. & Spencer J. A. (2005). Self-directed learning- the importance of concepts and contexts. *Medical Education*, 39, 348-349.
- Hanor, J. & Hayden, K. (2004). Advancing growth in educational technology using reflective practice and selfdirected learning. *International Journal of Self-Directed Learning*, 1(2),53-62
- Karataş, K. (2013). Öğretmen adaylarının öz-yönetimli öğrenmeye hazırbulunuşluklarının eleştirel düşünme eğilimleri, genel öz yeterlikleri ve akademik başarıları açısından yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kılıç, Ç. (2014). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 79-87.
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Cambridge: Englewood Cliffs.
- Mezirow, J. (1985). A critical theory of self-directed learning. İçinde S. Brookfield (Ed.), *Self-directed learning: From theory to practice* (pp. 17-30). *New directions for continuing education*, No. 25. San Francisco: JosseyBass.
- Mocker, D. W. & Spear G. E. (1982). *Lifelong learning: formal, nonformal, informal and self-directed*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED220723.pdf> Erişim tarihi: 05.01.2020.
- Oral, B. ve Yazar, T. (2015). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 1- 11.
- Polat, C. ve Odabaş, H. (2008). *Bilgi toplumunda yaşam boyu öğrenmenin anahtarı: Bilgi okuryazarlığı*. Küreselleşme, demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, Antalya, 27-30 Mart 2008.
- Savuran, Y. (2014). *İngilizce öğretmen adaylarının mentorlarına kıyasla yaşam boyu öğrenme becerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Shannon, S., V. & College, W., S. (2008). Using metacognitive strategies and learning styles to create self-directed learners. *Institute for Learning Styles Journal*, 1,14-28
- Spencer, J. A. & Jordan, R. K. (1999). Learner centered approaches in medical education. *British Medical Journal*, 318 (7193), 1280-1283.
- Şahin, M., Akbaşlı, S., & Yanpar Yelken, T. (2010). Key competences for lifelong learning: The case of prospective teachers. *Educational Research and Review*, 5 (10), 545-556.

- Şahin, E. ve Erden, M. (2009). Öz-yönetimli öğrenmeye hazırbuluşluk ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *E-Journal of New World Sciences Academy*,4,3
- Wilcox, S. (1996). Fostering self-directed learning in the university setting, *Studies in Higher Education*,21, 2.

ORCID

Serpil RECEPOĞLU <https://orcid.org/0000-0002-4189-4456>

SUMMARY

Introduction

The teacher has to guide the learners to be aware of their own thoughts, to determine a strategic plan and to achieve their motivation and goals. At this point, teachers must have self-directed learning skills in order to be able to help their students and ensure their readiness for self-directed learning. On the other hand, one of the main goals of lifelong learning is to provide individuals with skills and competencies that enable them to learn on their own. For this reason, it is important to determine the lifelong learning tendencies and self-directed learning skills of teacher candidates. The aim of this study is to examine the relationship between social studies teacher candidates' lifelong learning tendencies and self-directed learning skills.

Method

The research is a descriptive study in relational survey model. The participants of the study are 196 Social Studies prospective teachers at Faculty of Education in Kastamonu University in the 2019-2020 academic years. As data collection instruments, "Lifelong Learning Tendencies Scale" and "Self-Directed Learning Skills" were used. "Lifelong Learning Tendencies Scale" consists of 4 dimensions as motivation, persistence, lack of regulation of learning, and lack of curiosity and a total of 27 items. "Self-Directed Learning Skills Scale" consists of 21 items and four dimensions (motivation, self-monitoring, self-control and self-confidence). Pearson product-moment correlation coefficients and multiple linear regression analysis were performed to analyze the data.

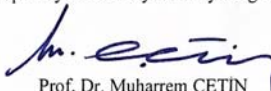

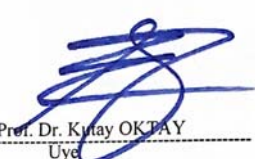
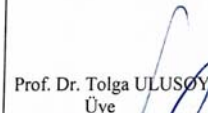

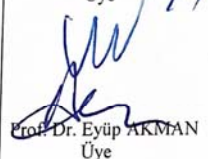
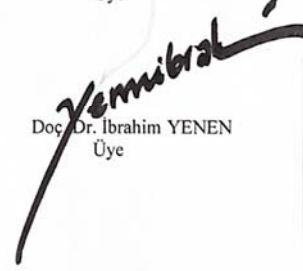
Findings

When the results of the study were evaluated, a moderately positive significant relationship was found between social studies teacher candidates' lifelong learning tendencies and self-directed learning skills. It can be said that teacher candidates' self-directed learning skills are an important factor in predicting their lifelong learning tendencies. According to the research findings, it can be said prospective teachers' self-directed learning skills explain 44% of the total variance related to prospective teachers' lifelong learning. When the research results are evaluated, it shows that social studies teacher candidates have a high level of lifelong learning tendency. When the research results were evaluated, it was found that the self-directed learning perceptions of the teacher candidates were at a good level.

Discussion

It can be said that teacher candidates' self-directed learning skills are an important factor in predicting their lifelong learning tendencies. In the literature, lifelong learning and self-directed learning are included as two interrelated concepts. According to Greveson and Spencer (2005), self-directed learning is expressed as a prerequisite for lifelong learning. When the research results are evaluated, it shows that social studies teacher candidates have a high level of lifelong learning tendency. These findings are encouraging, considering that teachers are the most important individuals that shape society. Rapid developments in information and communication technologies have made it necessary for the individual to improve his / her knowledge and competencies. In this context, one of the most important skills that an individual should have in order to cope with the needs of the environment and time they live in is lifelong learning. When the research results were evaluated, it was found that the self-directed learning

perceptions of the teacher candidates were at a good level. Supporting the findings of the research, it can be interpreted that teacher candidates perceive themselves as competent to learn to learn with self-directed learning skills, which is a prerequisite for lifelong learning. It may be beneficial for prospective teachers to develop self-directed learning skills, which means managing the individual's own learning process, for formal and informal learning processes.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ		
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİK KURUL KARARI		
Toplantı Sayısı	Karar Sayısı	Karar Tarihi
4	72	25.12.2020
<p>Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Serpil RECEPOĞLU'nun yapmayı planladığı "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri İle Öz-Yönetimli Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli Münferit Araştırma Projesi Çalışması Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunca onaylanması uygun bulunmuştur.</p> <p>Bu bilgiler ışığında; Aydınlatılmış Onam Formunun gönüllülere imzalatılarak gerekli ilgilendirmelerin yapılması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.</p>		
 Prof. Dr. Muharrem ÇETİN Başkan		
 Prof. Dr. Yavuz DEMİREL Üye		 Prof. Dr. Kutay OKTAY Üye
 Prof. Dr. Tolga ULUSÖY Üye		 Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI Üye
 Prof. Dr. Eyüp AKMAN Üye		 Doç. Dr. İbrahim YENEN Üye

